

Hasta ve hasta yakınları için önemli bir moral kaynağı "Hastalar Risalesi"

Bediüzzaman Hazretleri'nin "manevî evladı" merhum Nazım Gökçek'in sesinden

Hastalar Risalesi

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI

(Bediüzzaman Said Nursi)

LEM'ALAR / yirmi Beşinci Lem'a

HASTALAR RİSALESİ

Yirmi beş devadır.

Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete, bir iyadetü'l-mariz ve geçmiş olsun makamında yazılmıştır.

İhtar ve İ'tizar

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızın fevkinde bir süratle (Hâşiye[1]) telif edildiği gibi hem umuma muhalif olarak tashihata ve dikkate vakit bulmayarak telifi gibi gayet süratle ancak bir defa nazardan geçirildi. Demek, müsvedde-i evvel hükmünde müşevveş kalmıştır. Kalbe fitrî bir surette gelen hatıratı, sanatla ve dikkatle bozmamak için yeniden tetkikata lüzum görmedik. Okuyan zatlar, hususan hastalar bazı nâhoş ibarelerden veyahut ağır kelimelerden ve ifadelerden sıkılıp gücenmesinler, bana da dua etsinler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الذَّيْنِ الَّذِي أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا لَنْ نَلْقَاهُ وَلَا نَسْتَعِينُ وَلَا لِيَهُمْ رَاجِعُونَ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي

Şu Lem'a'da, nev-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibettede ve hastalara hakiki bir teselli ve nâfi' bir merhem olabilecek yirmi beş devayı icmalen beyan ediyoruz.

Birinci Deva

Ey biçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil belki bir nevi dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi bulunmazsa zayı olur. Hem rahat ve gafletle olsa pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni büyük kârlarla meyvedar ediyor. Hem ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darb-ı mesel dillerde destandır ki "Musibet zamanı çok uzundur, safa zamanı pek kısa oluyor."

İkinci Deva

Ey sabırsız hasta! Sabret belki şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çünkü ibadet iki kısımdır. Biri, müsbet ibadettir ki namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğeri, menfî ibadetlerdir ki hastalıklar, musibetler vasıtasıyla musibettede; aczini, zaafını hisseder. Hâlık-ı Rahîm'ine iltica eder, yalvarır. Hâlis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur. Evet, hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için ibadet sayıldığına rivayat-ı sahiha vardır. Hattâ bazı sâbir ve şâkir hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği ve bazı kâmillerin bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiği, rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabittir. Senin bir dakika ömrünü, bin dakika hükmüne getirip sana uzun ömrü kazandıran hastalıktan teşekki değil, teşekkür et.

Üçüncü Deva

Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahittir. Hem insan, zîhayatın en mükemmeli en yükseği ve cihazatça en zengini belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belaları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nisbeten en edna bir derecede ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan, bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile ebedî daimî bir hayatın saadetine çalışmak için gelmiştir. Onun eline verilen sermaye de ömürdür. Eğer hastalık olmazsa sıhhat ve âfiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, âhireti unutturur. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor, sermaye-i ömrünü bâd-i heva boş yere sarf ettiriyor. Hastalık ise birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: "Lâyemut değılsin, başıboş değılsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni yaratana düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan."

İşte hastalık bu nokta-i nazardan hiç aldatmaz bir nâsih ve ikaz edici bir mürşiddir. Ondan şekva değil belki bu cihette ona teşekkür etmek, eğer fazla ağır gelse sabır istemek gerektir.

Dördüncü Deva

Ey şekvacı hasta! Senin hakkın şekva değil şükürdür, sabırdır. Çünkü senin vücudun ve aza ve cihazatın, senin mülkün değıldir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek, başkasının mülküdür. Onların mâliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.

Yirmi Altıncı Söz'de denildiği gibi mesela gayet zengin, gayet mahir bir sanatkâr; güzel sanatını, kıymetli servetini göstermek için miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçik zamanda, murassa ve gayet sanatlı diktiği bir gömleği, bir hulleyi o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Hârika enva-ı sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zata dese: "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun." demeye hak kazanabilir mi? Merhametsizlik, insafsızlık ettin diyebilir mi?

İşte aynen bu misal gibi Sâni'-i Zülcelal sana ey hasta! Göz, kulak, akıl, kalp gibi nurani duygularla murassa olarak giydirdiği cisim gömleğini, esma-i hüsnasının nakışlarını göstermek için çok hâlât içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzak ismini tanıdığın gibi Şâfî ismini de hastalığınla bil. Elemler, musibetler bir kısım esmasının ahkâmını gösterdikleri için onlarda hikmetten lem'alar ve rahmetten şuâlar ve o şuât içinde çok güzellikler bulunuyor.

Eğer perde açılrsa tevahhuş ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında, sevimli güzel manaları bulursun.

Beşinci Deva

Ey maraza müptela hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatim gelmiştir ki hastalık bazılara bir ihsan-ı İlahîdir, bir hediye-i Rahmanîdir. Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsiz olduğum halde, bazı genç zatlar, hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki hangi hastalıklı genci gördüm, sair gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvanî hevesattan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dâhilindeki hastalıklarının bir ihsan-ı İlahî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki: "Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim, hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış ve hastalık, vazifesini bitirdikten sonra Hâlık-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir."

Hem derdim: "Senin bir kısım emsalin sıhhat belasıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşünmeyip, Allah'ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviye'nin zahirî keyfi ile hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler belki de harap eder. Sen hastalık gözüyle, her halde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık, bir sıhhattir. Bir kısım emsalindeki sıhhat, bir hastalıktır."

Altıncı Deva

Ey elemenden teşekki eden hasta! Senden soruyorum, geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safa günleri ve bela ve elemli vakitlerini tahattur et. Herhalde ya oh ya âh diyeceksin. Yani, ya elhamdülillah şükür veyahut "vâ-hasretâ, vâ-esefâ" kalbin veya lisanın diyecek.

Dikkat et, sana oh elhamdülillah şükür dediren, senin başından geçmiş elemler, musibetlerin düşünmesi, bir manevî lezzeti deşiyor ki senin kalbin şükreder. Çünkü elemnin zevali, lezzettir. O elemler, o musibetler zevaliyle, ruhta bir lezzet irsiyet bırakmış ki düşünmekle deşilse ruhtan bir lezzet akıyor, şükürler takattur ediyor.

Sana "vâ-esefâ, vâ-hasretâ" dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safalı o hallerdir ki zevalleriyle, senin ruhunda daimî bir elem irsiyet bırakıp, ne vakit düşünsen o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor.

Madem bir günlük gayr-ı meşru lezzet, bazen bir sene manevî elem çektiriyor. Ve muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî lezzet-i sevapla beraber, zevallindeki halâs ve kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır.

Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve içyüzündeki sevabı düşün "Bu da geçer yahu!" de, şekva yerinde şükret.

Altıncı Deva (Hâşiye[2])

Ey dünya zevkini düşünüp hastalıktan ızdırap çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsa idi ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve firak ve zevalin rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı istikbalde manevî kış mevsimleri olmasaydı; ben de seninle beraber senin haline acıyacaktım. Fakat madem dünya bir gün bize haydi dışarı diyecek, feryadımızdan kulağını kapayacak, o bizi dışarı kovmadan biz bu hastalıklar ikazatıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terk etmeden, kalben onu terke çalışmalıyız.

Evet, hastalık bu manayı bize ihtar edip der ki: "Senin vücudun taştan, demirden değildir. Belki daima ayrılmaya müsait muhtelif maddelerden terkip edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla, mâlikini tanı, vazifeni bil, dünyaya ne için geldiğini öğren!" kalbin kulağına gizli ihtar ediyor.

Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor. Hususan meşru olmazsa hem devamsız hem elemli hem günahlı oluyor. O zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama; bilakis hastalıktaki manevî ibadet ve uhrevî sevap cihetini düşün, zevk almaya çalış.

Yedinci Deva

Ey sıhhatinin lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlahiyenin lezzetini kaçırmıyor bilakis tattırıyor, ziyadeleştiriyor. Çünkü bir şey devam etse tesirini kaybeder. Hattâ ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki: **إِنَّ شَيْءًا لَا يَزَالُ إِلَّا وَرَاءَهُ شَيْءٌ** yani "Her şey zıddıyla bilinir." Mesela, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa yemek lezzet vermez. Mide harareti olmazsa su içmesi zevk vermez. İllet olmazsa âfiyet zevksizdir. Maraz olmazsa sıhhat lezzetsizdir.

Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve her bir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit hadsiz enva-ı nimeti tadacak tanıyacak derecede gayet çok cihazat ile insanı teçhiz etmesi gösteriyor ki elbette sıhhat ve âfiyeti verdiği gibi; hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir.

Senden soruyorum: "Bu hastalık senin başında veya elinde veya midende olmasaydı; sen, başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzetli, zevkli nimet-i İlahiyeyi hissedip şükreder miydin? Elbette şükür değil belki düşünmeyecektin; şuursuz, o sıhhati gaflete belki sefahete sarf ederdin."

Sekizinci Deva

Ey âhiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar, keffaretü'z-zünub olduğu hadîs-i sahih ile sabittir. Hem hadîste vardır ki: "Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer, imanlı bir hastanın titremesi de öyle günahları silker."

Günahlar, hayat-ı ebediyede daimî hastalıklardır. Bu hayat-ı dünyevîde dahi kalp, vicdan, ruh için manevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekva etmezsen şu muvakkat bir hastalık ile daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun.

Eğer günahları düşünmüyorsan yahut âhireti bilmiyorsan veya Allah'ı tanımıyorsan sende öyle dehşetli bir hastalık var ki milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür. Ondan feryat et.

Çünkü bütün dünyanın mevcudatıyla kalbin, ruhun ve nefsin alâkadardır.

Mütemadiyen firak ve zeval ile o alâkalar kesilip sende hadsiz yaralar açılır. Bâhusus âhireti bilmediğin için ölümü idam-ı ebedî tahayyül ettiğinden -âdetâ- güya yara bere içinde, dünya kadar hastalıklı bir vücudun var.

İşte en evvel hadsiz yaralı ve hastalıklı bu büyük manevî vücudun hadsiz hastalıklarına kat'î ilaç ve kat'î şifa verici bir tiryak olan iman ilacını

On Birinci Deva

Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık, hazır bir elemi sana vermekle beraber; evvelki hastalığından bugüne kadar o hastalığın zevalindeki bir lezzet-i maneviye ve sevabındaki bir lezzet-i ruhiye veriyor. Bugünden belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok, elbette yoktan elem yok; elem olmazsa teessür olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhüm ettiğin için sabırsızlık geliyor. Çünkü bugünden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi gitmekle elemi de beraber gitmiş; kendindeki sevabı ve zevalindeki lezzet kalmış. Sana kâr ve sürur vermek lâzım gelirken, onları düşünüp müteellim olmak ve sabırsızlık etmek divaneliktir. Gelecek günler daha gelmemişler. Onları şimdiden düşünüp yok bir günde, yok olan bir hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm ile düşünüp müteellim olmak, sabırsızlık göstermekle üç mertebe yok yoğa vücud rengi vermek, divanelik değil de nedir?

Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur veriyor. Ve madem yine bu saatten sonraki zaman ma'dum, hastalık ma'dum, elem ma'dumdur. Sen, Cenab-ı Hak'ın sana verdiği bütün sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma; bu saatteki eleme karşı tahşid et "Yâ Sabûr!" de, dayan.

On İkinci Deva

Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden hasta! Bil ki hadîsçe sabittir ki müttaki bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır. Farzı, mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini hem hâlis bir surette, hastalık tutar.

Hem hastalık insandaki aczini, zaafını ihsas eder. O aczin lisanıyla ve zaafın diliyle halen ve kâlen bir dua ettirir. Cenab-ı Hak, insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir zaaf vermiş tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlahiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin. **قُلْ مَا يَعْجِبُكُمُ الرَّبُّ بِكُمْ لَوْ لَا** yani "Eğer duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?" âyetin sırrıyla insanın hikmet-i hilkatî ve sebab-i kıymeti olan samimi dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan şekva değil, Allah'a şükür etmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesbetmekle kapamamak gerektir.

On Üçüncü Deva

Ey hastalıktan şekva eden biçare adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymetli bir hediye-i İlahiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden tasavvur edebilir.

Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insanı yeis-i mutlak ve gaflet-i mutlaktan kurtarmak için havf ve reca ortasında ve hem dünya ve hem âhireti muhafaza etmek noktasında tutmak için hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem her vakit ecel gelebilir, eğer insanı gaflet içinde yakalasa ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık gafleti dağıtır, âhireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir, öylece hazırlanır. Bazı öyle bir kazancı olur ki yirmi senede kazanamadığı bir mertebeyi yirmi günde kazanıyor.

Ezcümle: Arkadaşlarımızdan –Allah rahmet etsin– iki genç vardı. Biri İlamalı Sabri, diğeri İslâmköylü Vezirzade Mustafa. Bu iki zat, talebelerim içinde kalemsiz oldukları halde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilmedim. Vefatlarından sonra anladım ki her ikisinde de ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadıyla, sair gafil ve feraizi terk eden gençlere bedel, en mühim bir takva ve en kıymetli bir hizmette ve âhirete nâfi' bir vaziyette bulundular. İnşâallah iki senelik hastalık zahmeti, milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine medar oldu. Ben onların sıhhati için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum dünya itibarıyla beddua olmuş. İnşâallah o duam, sıhhat-i uhreviye için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zat, benim itikadımca, on senelik bir takva ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip gaflet ve sefahete atılsaydılar, ölüm de onları tarassud edip tam günahlarının pislikleri içinde yakalaysaydı o nurlar definesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

Madem hastalıkların böyle menfaati var, ondan şekva değil; tevekkül, sabır ile belki şükredip rahmet-i İlahiyeye itimat etmektir.

On Dördüncü Deva

Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve manevî bir göz olduğunu bilsen “Yüz bin şükür Rabb-i Rahîm’ime!” dersin. Bu merhemi izah için bir hâdise söyleyeceğim. Şöyle ki: Bana sekiz sene kemal-i sadakatle hiç gücendirmeden hizmet eden Barlalı Süleyman’ın halasınının, bir vakit gözü kapandı. O saliha kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ü zan ederek “Gözümün açılması için dua et.” diyerek, cami kapısında beni yakaladı. Ben de o mübarek ve meczube kadının salahatini duama şefaathçi yapıp “Yâ Rabbi, onun salahati hürmetine onun gözünü aç.” diye yalvardım. İkinci gün Burdurlu bir göz hekimi geldi, gözünü açtı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok müteessir oldum, çok dua ettim. İnşâallah o dua, âhireti için kabul olmuştur. Yoksa benim o duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü eceli kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra –Allah rahmet etsin– vefat eyledi.

İşte o merhume, kırk gün Barla’nın hazînane bağlarına rikkatli ihtiyarlık gözüyle bakmasına bedel; kabrinde, cennet bağlarını kırk bin günlerde seyredeceğini kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, salahati şiddetli idi.

Evet bir mü’min, gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir. Bu dünyada nasıl çok şeyleri biz görüyoruz, kör olan mü’minler görmüyorlar. Kabirde o körler, iman ile gitmiş ise o derece ehl-i kuburdan ziyade görür. En uzak gösteren dürbünlerle bakar nevinde, kabrinde derecesine göre cennet bağlarını sinema gibi görüp temaşa ederler.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki cenneti göreceksin ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında şükür ile sabır ile bulabilirsin. İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur’an-ı Hakîm’dir.

On Beşinci Deva

Ey âh ü enîn eden hasta! Hastalığın suretine bakıp âh eyleme! Manasına bak oh de! Eğer hastalığın manası güzel bir şey olmasa idi, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibadına hastalıkları vermezdi. Halbuki hadîs-i sahihte vardır ki **أَشَدُّ النَّاسِ بِلَاءًا أَلَا زَنْبِيَاءٌ أَوْ لِيَاءٌ أَلَا مَثَلٌ وَلَا مَثَلٌ** — yani “En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanların en iyisi, en kâmilleridirler.” Başta Hazret-i Eyyüb aleyhisselâm, enbiyalar sonra evliyalar ve sonra ehl-i salahat çektikleri hastalıklara birer ibadet-i hâliya, birer hediye-i Rahmaniye nazarıyla bakmışlar; sabır içinde şükretmişler. Hâlık-ı Rahîm’in rahmetinden gelen bir ameliyat-ı cerrahiye nevinden görmüşler.

Sen ey âh u fîzar eden hasta! Bu nurani kafileye iltihak etmek istersen sabır içinde şükret. Yoksa şekva etsen onlar seni kafilelerine almayacaklar. Ehl-i gafletin çukurlarına düşersin! Karanlıkları bir yolda gideceksin.

Evet, hastalıkların bir kısmı var ki eğer ölümlerle neticelense manevî şehit hükmünde şehadet gibi bir velayet derecesine sebebiyet verir. Ezcümle: Çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar (Hâşiye[3]) ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat eden, şehid-i manevî olduğu gibi çok mübarek hastalıklar var ki velayet derecesini ölümlerle kazandırır.

Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını hafiflettiğinden vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan müfarakatı tahfif eder; bazen de sevdendir.

On Altıncı Deva

Ey sıkıntıdan şekva eden hasta! Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hürmet ve merhameti telkin eder. Çünkü insanı vahşete ve merhametsizliğe sevk eden istiğnadan kurtarıyor.

Çünkü **الْإِنْسَانُ لَرَبِّهِ لَكَيْطٌ غَفِيٌّ** [اَنْ رَاَهُ اسْتَغْنَى] sırrıyla, sıhhat ve âfiyetten gelen istiğnada bulunan bir nefis-i emmare, şâyan-ı hürmet çok uhuvvetlere karşı hürmeti hissetmez. Ve şâyan-ı merhamet ve şefkat olan musibetzedelere ve hastalıklılara merhameti duymaz.

Ne vakit hasta olsa o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lââyık-ı hürmet olan ihvanlarına ihtiram eder. Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü'min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder. Ve rikkat-i cinsiyeden gelen şefkat-i insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan musibetzedelere karşı merhameti hissedip, onları nefesine kıyas ederek, onlara tam manasıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder, hiç olmazsa dua eder, hiç olmazsa şer'an sünnet olan keyfini sormak için ziyaretine gider, sevap kazanır.

On Yedinci Deva

Ey hastalık vasıtasıyla hayrat yapamamaktan şekva eden hasta! Şükret, hayratın en hâlisinin kapısını sana açan, hastalıktır. Hastalık mütemadiyen hastaya ve lillah için hastaya bakıcılara sevap kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir.

Evet, hastalara bakmak ehl-i iman için mühim sevabı vardır. Hastaların keyfini sormak fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniye; keffaretü'z-zünub olur. Hadîste vardır ki: "Hastaların duasını alınız, onların duası makbuldür." Bâhusus hasta, akrabadan olsa hususan peder ve valide olsa onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevaptır. Hastaların kalbini hoşnut etmek, teselli vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer.

Bahtiyardır o evlat ki peder ve validesinin hastalık zamanında, onların seriü't-teessür olan kalplerini memnun edip hayır dualarını alır. Evet, hayat-ı içtimaiyede en muhterem bir hakikat olan peder ve validesinin şefkatlerine mukabil, hastalıkları zamanında kemal-i hürmet ve şefkat-i ferzendane ile mukabele eden o iyi evladın vaziyetini ve insaniyetin ulviyetini gösteren o vefadar levhaya karşı, hattâ melaikeler dahi "Mâşâallah, bârekellah" deyip alkışlıyorlar.

Evet hastalık zamanında, hastalık elemi ni hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden şefkatlerden ve acımak ve merhametlerden gelen lezzetler var.

Hastanın duasının makbuliyeti, ehemmiyetli bir meseledir. Ben otuz kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani dua kendi kendini kaldırmadığından anladım ki duanın neticesi uhrevîdir (Hâşiye[4]) kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalık ile aczini anlayıp dergâh-ı İlahiyeye iltica eder. Onun için otuz senedir şifa duasını ettiğim halde, duam zahirî kabul olmadığından duayı terk etmek kalbime gelmedi.

Zira hastalık, duanın vaktidir; şifa, duanın neticesi değil. Belki Cenab-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse fazlından verir.

Hem dua, istediğimiz tarzda kabul olmazsa makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor, menfaatimize hayırlı ne ise onu verir. Bazen dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için âhiretimize çevirir, öyle kabul eder. Her ne ise... Hastalık sırrıyla hulusiyet kazanan, hususan zaaf ve aczden ve tezellül ve ihtiyaçtan gelen bir dua, kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın

ondan işiteceksin veyahut tûl-i emelden gelen "Bu şeyim eksik, keşke şu işi yapsaydım." gibi şekvaları işiteceksin.

Sen bir musibettede veya işçi ve meşakkatli bir halde olan bir fakirden sor "Ne haldesin?" Aklı başında ise diyecek ki "Şükürler olsun Rabb'ime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke çabuk güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydim. Vakit çabuk geçiyor, ömür durmuyor gidiyor. Vakîâ zahmet çekiyorum fakat bu da geçer, her şey böyle çabuk geçiyor." diye manen ömür ne kadar kıymettar olduğunu, geçmesindeki teessüfle bildiriyor.

Demek, meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini ve hayatın kıymetini anlıyor. İstirahat ve sıhhat ise ömrü acılaştırıyor ki geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki başka risalelerde tafsilatıyla kat'î bir surette ispat edildiği gibi; musibetlerin, şerhlerin, hattâ günahların aslı ve mâyesi ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi haletler ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül ise vücuddur, vücudu ihsas eder. Vücut ise hâlis hayırdır, nurdur.

Madem hakikat budur; sendeki hastalık, kıymettar hayatı safileştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek ve vücudundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o hastalıklı uzvun etrafına muavenettarane müteveccih etmek ve Sâni'-i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi çok vazifeler için o hastalık senin vücuduna misafir olarak gönderilmiştir. İnşâallah çabuk vazifesini bitirir gider. Ve âfiyete der ki sen gel, benim yerimde daimî kal, vazifeni gör, bu hane senindir, âfiyetle kal.

Yirminci Deva

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakiki, bir kısmı vehmîdir. Hakiki kısmı ise Şâfi-i Hakîm-i Zülcelal, küre-i arz olan eczahane-i kübrasında, her derde bir deva istif etmiş. O devalar ise dertleri isterler. Her derde bir derman halk etmiştir. Tedavi için ilaçları almak, istimal etmek meşrudur. Fakat tesiri ve şifayı, Cenab-ı Hak'tan bilmek gerektir. Dermanı o verdiği gibi şifayı da o veriyor.

Hâzık mütedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilaçtır. Çünkü ekser hastalıklar sû-i istimalattan, perhizsizlikten ve israftan ve hatîattan ve sefahetten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bir dairede nasihat eder ve vesayada bulunur. Sû-i istimalattan, israfattan men'eder, teselli verir. Hasta o vesaya ve o teselliye itimat edip hastalığı hafifleşir, sıkıntı yerinde bir ferahlık verir.

Amma vehmî hastalık kısmı ise onun en müessir ilacı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara iliştikçe insanın başına üşüşürler, aldırılmazsan dağılır. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür. Hattâ bazen onu divane gibi kaçıtır. Ehemmiyet vermezse âdi bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telaşına güler.

Bu vehmî hastalık çok devam etse hakikate inkılab eder. Vehham ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır. Habbeyi kubbe yapar; kuvve-i maneviyesi kırılır. Hususan merhametsiz yarım hekimlere veyahut insafsız doktorlara rast gelse, evhamını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider, yoksa ya aklı gider veya sıhhati gider.

Yirmi Birinci Deva

Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var fakat o maddî elemnin tesirini izale edecek ehemmiyetli bir manevî lezzet seni ihata ediyor. Çünkü peder ve validen ve akrabandan varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o eski şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazarları yine görmekle beraber; çok gizli perdeli kalan etrafındaki dostluklar,

hastalığın cazibesıyla yine sana karşı muhabbetarane baktıklarından elbette onlara karşı senin bu maddî elemin pek ucuz düşer.

Hem sen müftehirane hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zatlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârane hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun. Hem insanlardaki rikkat-i cinsiyeyi ve şefkat-i neviyeyi kendine celbettiğinden, hiçten çok yardımcı ahbab ve şefkatli dost buldun. Hem çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun.

Elbette senin cüz'î elemin, bu manevî lezzetlere karşı seni şekvaya değil, teşekkürle sevk etmelidir.

Yirmi İkinci Deva

Ey nüzul gibi ağır hastalıklara müptela olan kardeş! Evvela sana müjde ediyorum ki mü'min için nüzul mübarek sayılıyor. Bunu çoktan ehl-i velayetten işitiyordum. Sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki: Ehlullah, Cenab-ı Hakk'a vâsıl olmak ve dünyanın azîm manevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi temin etmek için iki esas ihtiyaren takip etmişler:

Birisi: Rabıta-i mevttir. Yani dünya fâni olduğu gibi kendisi de içinde vazifedar fâni bir misafir olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebediyesine o suretle çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için çileler ile riyazetlerle nefis-i emmarenin öldürülmesine çalışmışlar.

Sizler ey yarî vücudunun sıhhatini kaybeden kardeş! Sen ihtiyarsız kısa ve kolay ve sebep-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki daima senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevalini ve insanın fâni olduğunu ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor. Ve yarım insan vaziyetinde bir zata, nefis-i emmare elbette hevesat-ı rezile ile ve nefsanî müştehiyat ile onu aldatamaz, çabuk o nefsin belasından kurtulur.

İşte mü'min sırr-ı iman ile ve teslimiyet ve tevekkül ile o ağır nüzul gibi hastalıktan az bir zamanda, ehl-i velayetin çileleri gibi istifade edebilir. O vakit o ağır hastalık çok ucuz düşer.

Yirmi Üçüncü Deva

Ey kimsesiz, garib, bîçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalpleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celbederse; acaba Kur'an'ın bütün surelerinin başlarında kendini Rahmanu'r-Rahîm sıfatıyla bize takdim eden ve bir lem'a-i şefkatiyle umum yavrulara karşı umum valideleri, o hârika şefkatiyle terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki cennet, bütün mehasiniyle bir cilve-i rahmeti olan senin Hâlık-ı Rahîm'ine iman ile intisabın ve onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, her şeye bedel onun nazar-ı rahmetini sana celbeder. Madem o var, sana bakar, sana her şey var.

Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki iman ve teslimiyetle ona intisap etmesin veya intisabına ehemmiyet vermesin.

Yirmi Dördüncü Deva

Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden hasta bakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye var. Şevk ve gayret ile o ticareti kazanınız.

Masum çocukların hastalıklarını, o nazik vücudlara bir idman, bir riyazet ve ileride dünyanın dağdağlarına mukavemet verdirmek için bir şırınga ve bir terbiye-i Rabbaniye gibi çocuğun hayat-ı dünyeviyesine ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak büyüklükteki keffaretü'z-zünub yerine, manevî ve ileride veyahut âhirette terakkiyat-ı

maneviyesine medar şırlngalar nevindeki hastalıklardan gelen sevap, peder ve validelerinin defter-i a'maline, bilhassa sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatini kendi sıhhatine tercih eden validesinin sahife-i hasenatına girdiği, ehl-i hakikatçe sabittir.

İhtiyarlara bakmak ise hem azım sevap almakla beraber, o ihtiyarların ve bilhassa peder ve valide ise dualarını almak ve kalplerini hoşnut etmek ve vefakârane hizmet etmek hem bu dünyadaki saadete hem âhiretin saadetine medar olduğu rivayat-ı sahiha ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile sabittir. İhtiyar peder ve validesine tam itaat eden bahtiyar bir veled, evladından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir veled eğer ebeveynini rencide etse azab-ı uhrevîden başka, dünyada çok felaketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla sabittir. Evet ihtiyarlara, masumlara, yalnız akrabasına bakmak değil belki ehl-i iman (madem sırr-ı imanla uhuvvet-i hakikiye var) onlara rast gelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa ruh u canla ona hizmet etmek İslâmiyet'in muktezasıdır.

Yirmi Beşinci Deva

Ey hasta kardeşler! Siz gayet nâfi' ve her derde deva ve hakiki lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani tövbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan imanı ve imandan gelen ilacı istimal ediniz.

Evet, dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden güya âdeta ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İman ise o dünya gibi zeval ve firak darbelerine, yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip, yaralardan kurtarıp, hakiki şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î ispat etmişiz. Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum.

İman ilacı ise feraizi mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahet ve hevesat-ı nefsanîye ve lehviyat-ı gayr-ı meşrua, o tiryakın tesirini men'eder. Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştihayı kesiyor, gayr-ı meşru keyiflere gitmeye mani oluyor; ondan istifade ediniz. Hakiki imanın kudsî ilaçlarından ve nurlarından tövbe ve istiğfar ile dua ve niyaz ile istimal ediniz.

Cenab-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı keffaretü'z-zünub yapsın, âmin âmin!

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰنَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا
اَنْ هَدٰنَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ مِّنَّا بِاِلْحٰقِ
سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لِنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ
الْحَكِيْمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طَيِّبٍ طَيِّبٍ الْقَلْبُوبِ وَ دَوِّ اَثْمِهَا وَ
عَافِيَةِ الْاَبْدَانِ وَ شِفَا ئِهَا وَ نُوْرٍ الْاَبْصَارِ وَ ضِيَا ئِهَا وَ عِلْمٍ
لِّهَا وَ صَحِيْبِهِ وَ سَلِّمْ

***

وَ هُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ

Meali: "Bu kitap her derde dermandır."

Tevafukat-ı latîfedendir ki Re'fet Bey'in birinci tesvidden gayet süratle yazdığı nüsha ile beraber, Hüsrev'in yazdığı diğer bir nüshada, ihtiyarsız hiç düşünmeden satır başlarında gelen elifleri saydık; aynen bu دَاءٍ لِكُلِّ دَوَاءٍ düşünmeden satır başlarında gelen elifleri saydık; aynen bu دَاءٍ لِكُلِّ دَوَاءٍ cümlesine tevafuk ediyor. (Hâşiye[5]) Hem bu risalenin müellifinin Said ismine, bir tek fark ile yine tevafuk ediyor. (Hâşiye[6]) Yalnız risalenin unvanına ait yazıdaki bir elif hesaba dâhil edilmemiştir.

Cây-ı hayrettir ki Süleyman Rüşdü'nün yazdığı nüsha, hiç elif hatıra gelmeden ve düşünmeden, yüz on dört elif, yüz on dört şifa-yı kudsiyeyi tazammun eden yüz on dört suver-i Kur'anîyenin adedine tevafukla beraber دَاءٍ لِكُلِّ دَوَاءٍ şeddeli lâm bir sayılmak cihetiyle yüz on dört harfine tam tamına tevafuk ediyor.

***

Yirmi Beşinci Lem'a'nın Zeyli

On Yedinci Mektup olup Mektubat mecmuasına idhal edildiğinden buraya dercedilmedi.

***

[1] **Hâşiye:** Bu risale, dört buçuk saat zarfında telif edilmiştir.

Evet Rüşdü, Evet Re'fet, Evet Hüsrev, Evet Said

[2] **Hâşiye:** Fitrî bir surette bu lem'a tahattur ettiğinden altıncı mertebede iki deva yazılmış. Fitrîliğine ilişmemek için öylece bıraktık belki bir sır vardır diye değiştirmedik.

[3] **Hâşiye:** Bu hastalığın manevî şهادeti kazandırması, lohusa zamanı olan kırk güne kadardır.

[4] **Hâşiye:** Evet, bir kısım hastalık duanın sebab-i vücudu iken, dua hastalığın ademine sebep olsa duanın vücudu kendi ademine sebep olur; bu da olamaz.

[5] **Hâşiye:** Sonradan yazılan ihtarın iki elifi bu hesaba dâhil olamayacağı için dâhil edilmemiştir.

[6] **Hâşiye:** Madem Keramet-i Aleviye'de ve Gavsiye'de, Said'in âhirinde nida için vaz'edilmiş bir elif var (Saidâ) olmuş belki fazla olan bu elif, o elife bakıyor.

Re'fet, Hüsrev